

Павлов, Ст.

Към въпроса за същността, 1951

Отговорен редактор:
Проф. Д-р Иван Ненов

123176

ПЕЧАТНИЦА НА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
Пор. № 296 — 650 — 1961
СОФИЯ, УЛ. ИВАН ВАЗОВ № 13

ГЛАВА ПЪРВА

ПОНЯТИЕ ЗА МАТЕРИАЛНАТА ИСТИНА В НАРОДНО-ДЕМОКРАТИЧНИЯ НАКАЗАТЕЛЕН ПРОЦЕС

1. Уводна бележка. 2. Характер на нашето народнодемократично наказателно правосъдие. 3. Задачи. 4. Разкриването на материалната истина като условие за осъществяването на нашето наказателно правосъдие. 5. Схващането за същността на материалната истина в наказателния процес, застъпено в нашата наказателно-процесуална наука до 9 септември 1944 г. (Саринов и Велчев); критика на това схващане — неговите връзки с философския идеализъм и агностицизъм и неговите практически задачи. 6. Опити да се обоснове същото схващане с някои особености на съдебното разследване; критика. 7. Теорията за „разумното съмнение“. 8. Материалната истина в наказателния процес според юриспруденцията на стария ВКС; критика. 9. Понятие за материалната истина в социалистическия (народнодемократичен) наказателен процес. 10. Материалната истина и съдийското убяждане. 11. Предмет на материалната истина в народнодемократичния наказателен процес.

1. Учението за доказателствата, пише с основание акад. Вишински, е една от най-важните и отговорни области в науката за процесуалното право и съдебния процес.

Това обстоятелство намира своето обяснение преди всичко в самата същност, в самото съдържание на съдебния процес, в самите негови задачи, свързани с установяването на определени явления, обстоятелства, факти, с техния анализ и произтичащите от този анализ изводи, на които се основава съдебното решение или съдебната присъда¹.

Но ако учението за доказателствата съставлява един от най-важните дялове на науката за съдебния процес, не по-малко вярно е, че един от централните проблеми на това учение, от успешното разрешаване на който зависи правилното поставяне и разрешаване на почти всички други въпроси на доказателственото право, — това е про-

¹ Вишинский, Теория судебных доказательств в советском праве, Москва, 1950, изд. 3, стр. 3.

блемът за същността на съдебните доказателства.

Както всеки друг проблем на съдебния процес, така и проблемът за същността на доказателствата може да получи правилно, истински научно изясняване само ако се изхожда от класовата същност и задачи на правосъдието, с оглед на което се поставя. Ето защо и проблемът за същността на доказателствата в народнодемократичното и по-специално в нашето наказателно правосъдие, може да получи правилно разрешение само ако се разглежда в светлината на характера (класовата същност) и задачи на това правосъдие.

2. Характерът на народнодемократичното наказателно правосъдие се обуславя изцяло от характера на народнодемократичната държава. Последната се явява, както е известно, форма на диктатурата на пролетариата¹. Отражавайки този характер на народната демокрация, и народнодемократичното наказателно правосъдие се явява по своята същност инструмент на пролетарската диктатура, оръдие за смазване съпротивата на експлоататорите, за укрепване властта на трудещите се и за изграждане икономическите и културни основи на новото, социалистическо общество.

Народнодемократичното наказателно правосъдие се явява правосъдие на преходния период. Както народнодемократичната държава през този период се изгражда и развива в сътрудничество и дружба със СССР, така и народнодемократичното правосъдие се изгражда и укрепва като черпи непрекъснато поуки от богатия опит на съветското наказателно правосъдие, като се учи от постиженията на съветските юристи и съветския съд, от съветските методи на работа и успехи в борбата срещу престъпността.

Както народнодемократичната държава се отличава коренно, принципио от старата, буржоазна държава, така и народнодемократичното наказателно правосъдие се отличава коренно, основно от правосъдието, което действу-

¹ „Въплотявайки господството на трудещите се при ръководството на работническата класа, режимът на народната демокрация, каза др. Димитров, може и трябва в дадената историческа обстановка, както вече показа опитът, с успех да изпълнява функциите на диктатурата на пролетариата за ликвидирането на капиталистическите елементи и организацията на социалистическото стопанство“ (Димитров, Политически отчет, Пети конгрес на БКП, ч. 1, стр. 155).

ваше у нас преди 9 септември 1944 г. Монархо-фашистките съдилища бяха обикновени органи на диктатурата на буржоазията, на капиталистическата експлоатация и се използваха широко за потискане на трудещите се, за разгромяване на техните демократични организации и унищожаване на техните ръководители. Историята на наказателното правосъдие до 9 септември 1944 г. показва по неопровержим начин, че това правосъдие всякога е служило на интересите на господстващата класа и във всеки исторически момент по различен начин, в различна форма е осъществявало своята роля на оръдие за потискане и ограбване на народа. В периода до Първата световна война тази роля на наказателния съд се осъществяваше и прикриваше чрез използване формите на т. н. буржоазно-демократичен наказателен процес. Обаче в периода между двете Световни войни, период на изострени класови борби, на кървави исторически стълкновения между народните маси и техните потисници, — буржоазната диктатура не се задоволяваше вече със старите форми на буржоазно-демократичното наказателно правосъдие. Независимо от извънсъдебния пряк терор, използван систематично и в най-широк размер, господстващата у нас монархо-фашистка клика, заедно с премахването и на последните остатъци от парламентаризъм и буржоазна демокрация в системата на държавното управление, премахна или свела до нищо и ред буржоазно-демократични форми и институти на съда и наказателния процес. Премахнат бе напълно институтът на съдебните заседатели, създадох се т. н. особени производства, главно за политически дела, по които се ограничиха и сведоха до нищо най-важните процесуални гаранции за личността на обвиняемия, направиха се нови отстъпления от принципите на устността и непосредствеността, на състезателността и законността, предвидеха се драконовски наказания, въведе се смъртното наказание и за непълнолетни и т. н. Всички тези „реформи“, които буржоазните юристи се опитваха да представят като подобрене и усъвършенствуване на буржоазното правосъдие, не бяха нищо друго, освен дълбоки и пукнатини в монархо-фашистката наказателно-правосъдна система — белег на пъщото ѝ загниване и предстоещо окончателно разпадане. В годините през Втората световна война процесът на това разпадане протече особено бързо, за да

завърши с пълното банкрутиране на буржоазния съд¹.

Свършено друг е характерът на нашето народно-демократично наказателно правосъдие, свършено други са и перспективите, които стоят пред него. Без съмнение и народнодемократичният наказателен съд не ще остане неизменен; той ще мени своите форми и задачи паралелно с промените във формите и задачите на народно-демократичната държава. Тези промени обаче, продиктувани в последна сметка от развитието на нашата страна по пътя на социализма и свързаните с това изменения в съотношението на класовите сили, ще бъдат промени на непрекъснато усъвършенствуване, на всестранно подобрене, на все по-пълно и цялостно разгръщане на неговата дълбоко демократична същност. Разбира се, тези промени няма и не могат да променят класовия характер на нашите народни съдилища, характерът им на органи на пролетарската диктатура.

Исходна точка следователно в научния анализ на народнодемократичния наказателен процес и неговите институти трябва да бъде положението, че той се явява свършено нов процес, качествено различен от наказателния процес до 9 септември 1944 г. Не съществува и не може да съществува никакъв континуитет, никаква приемственост между новото народнодемократично и старото монархо-фашистко правосъдие. Първото се явява пълна противоположност, отрицание, а не доразвитие на второто.

Бидейки инструмент на пролетарската диктатура, нашето наказателно правосъдие, от друга страна, не се различава качествено от това на съветската държава. И в двата случая се касае до наказателно правосъдие от един и същ тип — от социалистически тип. Принципите и институциите на народнодемократичното наказателно правосъдие, както тези на съветското правосъдие, почиват изцяло върху мировъзрението на работническата класа и нейния комунистически авангард, върху гранитните основи на учението на Маркс-Енгелс-Ленин-Сталин. И от това именно учение трябва да се изхожда при изясняване характера и задачите на нашия наказателен процес, на неговите основни форми, начала, или на отделни негови институти, респ. на институти на наказателно-процесуалното доказателствено право.

¹ Виж нашата работа „Наказателно правосъдие на Народната република България“, София, 1951 г., стр. стр. 11—14.

Но това не значи, че нашето, народнодемократичното наказателно правосъдие се покрива напълно с това на съветската държава. Първото се различава от второто в същата степен, в която народнодемократичната държава се различава от съветската.

3. В сравнение с буржоазното правосъдие нашето наказателно правосъдие се отличава с истинския си и последователен демократизъм. Последният произтича преди всичко от това, че народнодемократичните съдилища изразяват и защитават интересите на трудещите се, на народа, като прилагат едно народно наказателно право, т. е. такова, което изразява волята и интересите на трудещите се, на огромното болшинство от населението, а не волята на едно привилегировано експлоататорско малцинство, както е случаят с наказателното право на всяка буржоазна държава.

Истинският демократизъм на нашето ново, народно-демократично наказателно правосъдие намира ярък израз в неговите задачи, формуирани в чл. 2 ЗУНС. Чрез осъществяването на тези задачи се осъществява и функцията на нашето правосъдие като инструмент на пролетарската диктатура.

На първо място, нашето народнодемократично наказателно правосъдие има за задача да осигури установения демократичен обществен ред, като води системна, сурова и безпощадна борба с вражеската агентура. Съдържанието и насоките на тази борба се определят изцяло от принадлежността на нашата държава към единния антиимпериалистически лагер, възглавяван от могщия Съветски съюз. Пред нашето наказателно правосъдие стои повелителната задача да води безпощадна борба с вътрешните вражески сили и агенти на империалистическия и антидемократически лагер, да разкрива, унищожава и разобличава прелателите и изменниците, диверсантите и шпионите, действащи в услуга на империализма и международната реакция. В неразривна връзка с тази задача стои и борбата с всички антисъветски и националистически прояви, с различните опити на врага да отслаби и смути отношенията ни на взаимно доверие и искрено сътрудничество, взаимопомощ и приятелство с великата Съветска държава и другите страни с народна демокрация. Всяка тенденция към отслабване сътрудничеството със Съветския съюз, ни учи Г. Дими-